

INTERDISTSIPLINAARNE TEADUSKONVERENTS „KEELEST MEELENI 2”

12. veebruaril 2008. aastal tähistas 80. sünnipäeva Eesti nimekamaid, mitmekülgsemaid ja viljakamaid folkloriste Ülo Tedre. Tema sulest on ilmunud ligi 400 kirjutist kultuuriloo, keeleteaduse, kirjanduse ja folkloristika alalt. Ta on koostanud kultuuriloolisi kaarte (teostus Olev Soans) ja kirjanike teoste kogumikke (nt Karl August Hindrey), samuti olnud toimetaja (August Annisti „Kalevipoja”-uurimus, Jaan Krossi romaaniid kogutud teoste sarjas jm). Rahvaluule alal on Ülo Tedre käsitletud temaatika olnud väga laiaulatuslik: mainigem siinjuures uudseid teoreetilisi lähenemisi, uurimusi uuema ja vanema laulu, rahvajuttude, kombestiku valdkonnast.

Juubilari auks toimus 20.–21. veebruaril Tallinnas EELK Usuteaduse Instituudis interdistsiplinaarne teaduskonverents „Keelest meeleni 2”.

Avatekande „Inimene ja tema raamatud” pidas Janika Kronberg, kes rääkis isikuraamatukogudest ning arutles, milline on raamatutarkuse ja elukogemuse määr inimese elus ja töös. Esineja otsis vastust küsimustele, kuivõrd mõeldav on raamatukogu järgi ette kujutada ja rekonstrueerida isiksust, kellele see kuulub või on kuulunud, teadmata temast muud. Kronberg peatus põhjalikumalt Ilmar Talve personaalraamatukogul, mille erinevad tahud – oli ju omanik ise ühtaegu nii teadlane (etnoloog) kui ka looja (kirjanik) – viitavad elutarkuse ja raamatutarkuse tasakaalule.

Urmas Sutropi ettekanne andis ülevaate Eesti jumalate kujutamisest, mis

esineja väitel saab olla kas kirjeldav või esemeline. Visuaalselt köitvas slaidettekandes oli juttu nii varasemaist (võimalikest linnukujulistest) jumalatest, millest kirjutas Breemeni Aadam, kui ka jumalapuudest, mida kirjeldas Henrik „Liivimaa kroonikas”. Vaatluse all olid meie sugulasrahvaste jumalakujutised (nt saamlaste nõiatrummidel kujutatud kivijumalad) ning XVIII sajandi teisest poolest pärinevad teated Taara käsitlemisest kunstis.

Asta Öimu ettekande sihiks oli heita pilk eesti kvantiteedifraseoloogiasse ning selgitada välja kõige tüüpilisemad (vormilised ja vähemal määral semantilised) kvantiteedi väljendamisega võimalused. Rikkaliku näitematerjali varal demonstreeris esineja, kuidas kognitiivselt omandatud kvantiteedisuhted põhinevad: a) objektide omavahelisel võrdlusel ja gradatsioonil (võrreldakse igapäevaste käepäraste esemetega); b) objektide võrdlemisel iseenda parameetritega; c) kogemuslikul normil (tavaline – ei vähe ega palju / miinimum – väga vähe (tavalisest vähem) / maksimum – väga palju, maksimaalselt palju). Fraseoloogismide kvantitatiivsuse analüüsi aluseks oli võetud absoluutse superlatiivi käsitlus keskmisest normist ja piirnormist: keskmine norm (*vana*) / keskmisest suurem norm (*väga vana*) / piirnorm (*puruvana*).

Nikolai Kuznetsov vaatles komi keele kohakäändeid kognitiivsest aspektist. 2000. aastal ilmunud uusimas komi keele grammatikas on 22 käänet, millest 13 osutavad lokaalsetele suhetele ning

mille põhifunktsiooniks on koha märkimine. Kohakäändeist kõige hilistekkeli-semad on lähikohakäänded, milles lähikoha tähendust kannab nende käänete sufiksiste ühine osa *-lañ*. Kohakäänete põhifunktsioonide näitamisel tugines esineja Ronald W. Langackeri kognitiivse grammatika printsiipidele.

Ljudmila Lobanova rääkis suure neljapäeva karjakasvatuserituaalidest komidel. Mütopoeetilisest aspektist asotsieerub varakevadine suur neljapäev uusaastaga. Provisoorne analüüs näitab, et rituaalides esineb initsiatsiooni-sümboolikat, mis tähistab vana lõppu ja uue algust. Vaatluse all olid suurele neljapäevale eelneva päevaga (tuntud kui nõidade käimise päev, karjaloomade märgistamise päev või lehmade kõrva-de lõikamise päev) ja suure neljapäeva hommikuga seotud uskumused.

Arvo Krikmann andis ülevaate eestlastest, soomlastest, lätlastest ja leedulastest vene netiallikates, mis on esineja väitel ilmselt kõige võimsamad naljaallikad kogu maailmas. Esineja kirjeldas esmalt etnilise nalja objektide muutumist Eestis XIX sajandi lõpust XX sajandi lõpuni ning Venemaal nõukogude ajal ja pärast Nõukogude Liidu lagunemist. Teisalt peatus ta netinaljade taksonoomial (staatilised kontekstitud, staatilised kontekstilised, dünaamilised kontekstitud ja dünaamilised kontekstilised naljad). Iseäranis huviväärne oli eestlase kui etnilise stereotüübi (nt kuumad eesti poisid) kasutamine vene naljades ning skriptid (esijooned aegluse skript), millel vastavad naljad põhinevad.

Folkloori etnilistele aspektidele oli üles ehitatud ka Mare Kõiva ettekanne „Kuue rahva stereotüübid”. Ettekande allikmaterjal põhines aastate 1996–2002 küsitlustel, kus paluti esitada eelarvamusi ja stereotüüpe oma ja kuue naaber-või kaugema rahva kohta. Põhiosa näidetest pärines kultuuridevahelise kommunikatsiooni projekti Babel (Cross

Cultural Exploration & Dialog, 1996) vastustel, milles 30 maa üliõpilasrühmad kirjeldasid rahvuslikke stereotüüpe. Esineja püüdis avada etnilise stereotüübi olemust ja lähtus seisukohast, et stereotüübi näol on tegemist mingi rühma kohta käiva vale või liiase üldistusega, mis ei laiene rühma üksikliikmetele.

Etnomusikoloog Taive Särg süüvis tänapäeva pärimusmuusikasse, kirjeldades esmalt käibelolevate mõistete *rahvamuusika*, *traditsiooniline muusika*, *pärimusmuusika* vahekordi. Ettekande teine pool oli pühendatud ansamblile Laudaukse Kääksutajad, kes on esitanud regivärsilisi tekste omaloodud viisidega 2003. aastal salvestatud plaadil „Ühtelaulmine”. T. Särg vaatles, missuguses suhtes on selle ansambli muusikalooming eesti ajaloolise pärimusmuusikaga ning eestlaste kui ühe võimaliku pärimusrühma seisukohtadega.

Aado Lintropi ettekande tähelepanu keskmes oli alliteratsioon obiugri rahvaluules. Rikkaliku näitematerjali varal vaidles Lintrop vastu paljude varasemate uurijate (nt Robert Austerlitz) seisukohtadele, et obiugri folklooris puudub alliteratsioon, mistõttu senistes uurimustes on esile tõstetud parallelismi. Analooiliselt paralleelismiga, mis obiugri poeesias väljendub peamiselt ühe sõna poolest erinevate värsside kordamises, ilmneb alliteratsioon sõnatüvede kordamise ehk etümoloogilise kujundi (*figura etymologica*) rakendamisel.

Teise päeva avaesineja Mare Kalda tutvustas ettekandes „Diskursiivne aardeväli tegelikkuse skaalal” aardepärimuse põhjal tuletatud kontsentreeritud analüütilist mudelit kui uurimisaine üht võimalikku kirjeldusviisi. Mudeli väljatöötamise lähteks olid küsimused, mil määral on aardejuttude näol tegu teadetega tegelikkusest; kuidas suhestuvad jutud peidetud varandusest juttude teadjate füüsilise maailmaga; kuidas (ja miks) liigitada folk-

loorseid jutte ja teateid diskursuse-sisesteks üksusteks; kuidas paigutuvad jutud ja teated diskursiivsel aardeväljal folkloori žanrisüsteemi.

Katre Kikas kõneles Koeru kihelkon-nast pärit folkloorisaatjast, rätsep-revo-lutsionäärast Hans Anton Schultzist ning tema kirjadest Jakob Hurdale. Kahe mehe kirjavahetust kajastab Richard Viidalepa artikkel „Jakob Hurt ja Hans Anton Schultz” (Keel ja Kirjan-dus 1982, nr 5, lk 252–261). Teoreetili-se raamistuseks oli kasutatud Jonat-han Fabiani ideed rohujuure tasandi kirjalikkusest (*grassroot literacy*) ning David Bartoni ja Mary Hamiltoni ideed rahvalikust kirjalikkusest (*vernacular literacy*).

Jaan Unduski ettekanne „Pagulas-kirjandus – kas tõsi või väljamõeldis” käsitles põhjalikult väliseesti kirjandu-sega seotud problemaatikat. Esinejat huvitas mõiste kasutus laiemalt: kas väliseesti kirjandus on eesti kirjanduse poliitiliselt välistatud osa või tuleb läh-tuda ideoloogilisest soovunelmast, et eksisteerib üks ja ainus eesti kirjandus. Undusk näitas mõiste erinevaid kasu-tusvälju omaaegses eksilis, kus ühed (nt Ilmar Talve) pidasid tähtsaks rääki-da pagulasgrupist ja -kirjandusest (kui millestki ajutisest, mis aitab hoida kul-tuurilist sidet kodueesti kultuuriga) ning teised (nt Karl Ristikivi) eelistasid pagulaskirjanduse asemel kõneleda eesti kirjandusest või kirjandusest üldi-selt. Kolmeastmeline skeem – pagulane

(pagulaskirjanik), eestlane (eesti kirja-nik) ja inimene (kirjanik) – võimaldab hõlmata vastandlikke leere ühel skaa-lal. Underi ja Tuglase Kirjanduskesku-ses on peatselt ilmumas teos „Eesti kir-jandus paguluses XX sajandil”.

Viimasena sai sõna Ülo Tedre kaua-aegne koostööpartner Veljo Tormis, kes kõneles esmalt juubilarist kui tradit-sioonilise koorikultuuri kandjast ning Eesti Teaduste Akadeemia Meeskoori lauljast ja asutajaliikmest (1958–1984). Muusikalise folkloori harrastajatele on pakkunud huvi ka Ülo Tedre sellealased publikatsioonid ja rahvakultuuriuuri-mused. Jutuks tuli ka kaasalöömine rahvalaulu uuel ärkamisajal 1970. aas-tail, *regilaulu* kui teadusliku termini kasutuselevõtt ja „Regilauliku” koosta-mistöö ning juubilaril kaasaautorlus V. Tormise regilaululiste teoste teksti-seadjana. Meeleolukasse ettekandesse oli põimitud helinäiteid. Kuulates 1970. aastal salvestatud laulu „Eesti mullad”, võis hea tahtmise juures kuulda ka Ülo Tedre tenorit.

Konverentsi ajal oli võimalik tutvuda Ülo Tedre bibliograafiaga (hõlmab aja-vahemikku 1951–2007), mille oli juube-likks koostanud Karin Maria Rooleid. Konverentsi „Keelest meeleni 2” korral-daja oli Eesti Kirjandusmuuseumi folk-loristika osakond ja Eesti Folkloori Instituut.

PIRET VOOLAI

RUDOLF PÕLDMÄE 100

28. veebruaril toimus Eesti Kirjandus-muuseumis Akadeemilise Rahvaluule Seltsi ettekandepäev, mis oli pühendatud Rudolf Põldmäe 100. sünniaastapäevale. Päeva juhtinud Rein Saukas meenutas sissejuhatuseks Rudolf Põldmäe puute-punkte Eesti Kirjandusmuuseumiga ning teisigi tema kaasaegseid mehi-naisi,

kes praeguse Kirjandusmuuseumi alla-sutuste heaks palju teinud.

Avaettekande („Veljesto vaim noores Eesti Vabariigis”) pidas Janika Kron-berg. Meenutades vaba vaimuga üliõpi-lasseltsi Veljesto loomist ja tegevusi, kirjeldas ta R. Põldmäed kui aktiivset seltsi liiget, kes oli tõelise kultuuriloolaa-

se ja raamatuinimese võrdkuju. Põldmäe liitus Veljestoga 1928. aastal, kui asus Tartu Ülikoolis õppima eesti kirjandust, keelt ja rahvaluulet. Janika Kronbergi hinnangul on meile, kes me tahame minevikku mõista, tegelemine R. Põldmäe pärandiga möödapääsmatu. Tema töö elab edasi. Ka siis, kui me sellele otse tähelepanu ei pööra.

Mari-Ann Remmel („Rudolf Põldmäe (Mäe Ruudi) rahvaluulekogujana kodukandis”) tutvustas R. Põldmäed oma kodukandist – Harjumaalt Jüri kihelkonnast – pärit inimesena. Põldmäe pidas oma perekonda väga oluliseks. Suuri mõjutusi sai ta emalt, keda uurijana korduvalt küsitles ja lindistas. Folkloristina oli R. Põldmäe üksikasjalik, arutlev ja konkreetne, pidas hoolikalt kogumispäevikut ning jäädvustas konteksti. Kogujana tajus ta hästi oma töö igavikulisust. Inimesena oli R. Põldmäe Mari-Ann Rummeli sõnutsi teotahteline ja elurõõmus.

Arvo Krikmann („Rudolf Põldmäe rahvanaljandite korraldaja ja publitseerijana”) andis põhjaliku ülevaate Põldmäe tööst rahvanaljandite kogu süstematiseerija ja analüüsijana. Tehnud tööst jõudis trükki aga vaid üks köide (Eesti rahvanaljandid I. Inimese eluperioodid. Tartu: Teaduslik Kirjandus, 1941). Naljandikartoteegi rajas R. Põldmäe A. Aarne süsteemi järgi, kuid juttude liited ja põimingud teevad niisuguse töö raskeks ja paratamatult tekib segadik. Siiski suutis R. Põldmäe naljaainese suures osas tüpologiseerida ja süstematiseerida, kuid ei ole päris selge, kas ta jõudis kartoteegi lõpuni läbi töötada. Arvo Krikmanni hinnangul jäi Põldmäe kimpu uuema ainese pealetungil, sest hindas rohkem varasemat naljapärimust. Ettekannet illustreerisid mitmed näited kartoteegi ülesehitusest ja naljanditest endist.

Kristi Metste („Rudolf Põldmäe kogu Eesti Kultuuriloolises Arhiivis”) andis üsna põhjaliku ülevaate hetkel EKLA-s

arvel olevast R. Põldmäe käsikirja kogust. R. Põldmäe kogu hakkas kujunema tema eluajal, 1960. aastatel. Osa Põldmäedelt konfiskeeritud materjale jõudis juba 1949. aastal Kirjandusmuuseumi. Põhiosa käsikirjadest laekus aastatel 1989–1994. R. Põldmäe ulatuslik kirjavahetus annab värvika ülevaate oma aja oludest ja eluraskustest. Olulisemad nendest on kirjad perekonnale. Kogus on veel üht-teist eluloolist, rohkesti käsikirju ja mustandeid uurimistööst, millest osa on käsikirja jäänudki. Samuti leidub fotosid ja helilintide R. Põldmäe mälestustega.

Ettekandepäeva teisel poolel oli sõna Põldmäe perel ja järeltulijatel. Alustuseks pidas ettekande pojapoeg Paavo Põldmäe („Rudolf Põldmäe teatriloolase-na”). R. Põldmäe seotus teatriga on laialt mõistetav: esimese teatrilase ettekande pidas ta juba koolipoisina, hiljem Veljesto päevil osales nn mardooperite kirjutamisel. Põhjalikult on ta uurinud Vanemuise teatri varasemat ajalugu. Põldmäe teened on olulised veel draamarepertuaari ning Soome-Eesti teatrisuhete uurijana. Teatriloolised uuringud on Põldmäe pärandis folkloristika kõrval üks mahukamaid valdkondi. Paavo Põldmäe hinnangul saaks ka seni ilmunuta kirjutistest teatri ja teatritegelaste kohta kokku panna omaette artiklikogumiku.

Päeva emotsionaalseima mälestus-ettekande pidas Rudolf Põldmäe poeg, helilooja ja muusikateadlane Alo Põldmäe („Rudolf Põldmäe tegemistest Siberis 1950–1955”). Esinemine oli ühtlasi täienduseks 2007. aasta septembris ARS-i konverentsil „Isik ja institutsioon” peetud ettekandele isa kirjadest perele Siberi vangilaagrist. Alo Põldmäe kirjeldas pildirea taustal värvikalt ja soojalt pere elu asumisel, isa tööd ehitajana, õpetajana, rahvatantsuansambli juhina, „ballettmeistrina” ning nukuteatri juhi ja lavastajana. Mitmel puhul avaldus tugevalt R. Põldmäe

demokraatia- ja õiglustunne, mis kuidagi ei mahtunud valitsevasse süsteemi. Poja meenutuste kaudu avanes kuulajatele pilt sügavast, erksa vaimu ja tugeva töötahtega mehest, kes andis jõudu ka teistele.

Pille Kippar („Mitmekülgne Rudolf Põldmäe”), üks mälestuspäeva initsiaatoreid, jõudis oma sõnul R. Põldmäe teema juurde, kui hakkas jälgima vanema põlve folkloristide tegemisi. R. Põldmäe töö laiahaardelisuse tõttu võivad teda omaks pidada nii folkloristid, kirjandus-, teatri- ja muusikaloolased, kodu-uurijad kui ka bibliofiilid. Nii on Põldmäe olnud üks produktiivsemaid folkloorikogujaid, sealjuures eriti koostöös Herbert Tamperega rahvatantsude ja -laulude alal. Samuti on olulised tema vanema kirjanduse ja teatriloo

alased uurimused ning kodulooline töö. Põldmäed, kes tundis põhjalikult kultuurilugu ja kultuuris olulisi inimesi, iseloomustab võime näha ja seostada uurimisainest laiemas plaanis.

Ettekandepäeva lõpetuseks avas Alo Põldmäe oma näituse „Muusikaline Neeruti ja Kalevipoeg”. Kirjandusmuuseumi saali seinad olid tihedalt kaetud kaunite ja humoorikate loodusfotodega, millel harrastusfotograafi terav silm oli jäädvustanud looduse muusikalist mängu.

Eesti Kirjandusmuuseumi saalis võis tutvuda ka R. Põldmäe elutööd kajastava näitusega, koostajateks Heino Räim ja Rein Saukas. Ettekandepäeva toimumist toetas Eesti Kultuurkapital.

AVE TUPITS

EMAKEELE SELTSI KEELEPÄEVAD VÄLISMAAL

Emakeele Seltsi esimene keelepäev Ameerika mandril toimus tänavu 18. veebruaril Kanadas. Toronto Eesti Maja Kristallsaalis korraldatud keelepäev oli pühendatud Toronto Eesti Seltsi Täienduskoolide 60. ja Eesti Vabariigi 90. aastapäevale.

Avasõnad lausus kauaaegne koolijuhataja Edgar Marten, koosolekut juhatas praegune koolijuht Silvi Verder. Ettekandeid peeti kuus: Jüri Valge esines teemal „Eestikeelse tuleviku nimel”, Maire Raadik võttis vaatluse alla „Keelehoolde sihid ja suuted” ning Mati Erelt jälgis „Muutusi eesti keele lauseehituses”, Helle Metslang esines teemal „Eesti keel, lihtne ja keeruline”, Jüri Viikberg pidas ettekande „Keelemosaik kodu- ja välismaal” ning Jaak Viller esines teemal „Eesti keelepoliitika tänapäeva tõmbetuultes”. Lõppsõna lausus kooli volikogu esimees Elle Rosenberg.

Keelepäev oli väga rahvarohke ja kestis kokku kuus tundi. Slaididega illustreeritud ettekannetele järgnesid küsimuste ja vastuste osa ning elav arutelu. Eestist oli kaasa võetud ulatuslik näitus viimaste aastate keeleraamatutest ja muudest väljaannetest, mis annetati eesti lasteaiale ja koolile. Keelepäeva kajastas Vaado Sarapuu sõnas ja pildis ajalehes Eesti Elu, vt nt <http://www.eesti.ca/main.php?op=article&articleid=19086> ja <http://www.eesti.ca/main.php?op=article&articleid=19087>.

Emakeele Seltsi Hollandi keelepäev toimus selle aasta 9. märtsil Haagis, sealses Eesti saatkonnas.

Hollandis elab mitu põlvkonda eestlasi. Kõige vanemad sattusid sinna sõjapõgenikena, viimastel aastatel on tekkinud rühm Hollandi ülikoolides õppivaid eesti üliõpilasi ning võib-olla kõige suurema osa moodustavad kümme aastat tagasi Eestist Hollan-

disse kolinud ja nüüdseks umbes kolme-kümneaastased eestlased. Just nemad on aluse pannud Hollandi eesti koolile, kus lastele pakutakse kord kuus võimalust saada osa eesti kultuurist, õppida eesti keelt ja ka lihtsalt teiste eesti lastega suhelda. Suur osa Hollandi eestlaste lastest on kaks- või koguni kolmkeelsed. Just seetõttu olid sealsed eestlased huvitatud eelkõige teemadest, mis seostuvad laste keelelise arengu ja kakskeelsusega.

Reili Argus kõneles eesti keele omandamisest teiste keelte taustal, sellest,

kuidas erineb eesti keele omandamine teiste keelte, näiteks inglise keele omandamisest. Sirje Hassinen rääkis kakskeelseks kasvamisest ning kakskeelsuse positiivsetest ja negatiivsetest külgedest. Sirli Palm vaatles eesti keele ajasõnu ning nende kasutamist. Riina Reinthal kõneles kooli ja keelega seotust, keskendudes sellele, kuidas aitab last Eesti riik siis, kui kooli ja kodu keel ei ole sama.

JÜRI VIKBERG,
REILI ARGUS

TLÜ MAGISTRITÖID 2007

Tallinna Ülikooli eesti filoloogia osakonnas kaitses 2007. aastal magistritöö üheksa eesti keele eriala üliõpilast, kümme kommunikatsiooni eriala ja kaks kirjanduse eriala üliõpilast.

15. jaanuaril kaitsesid eesti keele erialal magistritöö Annika Kilgi ja Aleksandra Sljušenkova.

Annika Kilgi magistritöö „Eesti morfoloogilise mõtte areng Stahlist Ahrensin“ (juhendaja Martin Ehala, retsensent Külli Habicht) täidab tühiku, mis on seni meie kirjakeele ajaloos valitسنud morfoloogiakäsitluste süsteemsel mõtestamisel. Varasemate grammatikate käänd- ja pöördõnade käsitelusi ilmetavad ülevaatlilikud tabelid.

Aleksandra Sljušenkova magistritöös „Euroopa Liidu temaatika kajastamine ajalehtedes Postimees ja Molodjož Estonii“ (juhendaja Inka Salovaara-Moring, retsensent Krista Kerge) on uuritud kontentanalüüsi meetodit kasutades, kuidas eesti ja vene ajalehed EL-i temaatika kajastamisel erinevad. Postimehes oli EL-i temaatika laiem, põhirõhuga seadusandlusel, eelarvel ja eurole üleminekul, Molodjož Estoniis kirjutati rohkem eurole ülemineku riiklikust kontekstist, EL-i eelarvest ning EL-i ja Venemaa suhetest.

30. mail kaitsesid magistritöö Pirja Kullama, Margit Maran ja Anne Zimbrot.

Pirja Kullama magistritöö teema oli „Teaduskeele seisund Eestis. Erialane inglise keel kui vahend teaduskeele arendamiseks Tallinna Ülikoolis“ (juhendaja Anastassia Zabrotskaja, retsensent Peep Nemvalts). TLÜ üliõpilaste ja õppejõudude ankeetide analüüsimisel selgus, et inglise keelt peetakse kõrghariduse omandamise vahendiks, mitte eesmärgiks omaette. Õppejõudude arvates tuleks akadeemilise inglise erialakeele kõrval õppida ka teisi kultuurkeeli ning panna suuremat rõhku emakeeleõppele.

Margit Marani magistritöös „Filmiterminid ajakirjas Teater. Muusika. Kino“ (juhendaja Arvi Tavast, retsensent Peep Nemvalts) selgus, et eesti filmiterminite puhul näikse enim mõjutusi saadud vene ja inglise keelest. Töö lisaks on mahukas sõnastik, 530 mõistet on andnud 1093 termini väärtusega sõna.

Anne Zimbroti rakendusliku eesmärgiga magistritöös „Ajalehe keeleteotuse korraldus Äripäeva näitel“ (juhendaja Maire Raadik, retsensent Reili Argus) on ajalehe stiiliraamatu keelereeglite

alusel välja toodud nii head kui ka vead, nii keelereeglite järgimisi kui ka kõrvalkaldeid ning antud omapoolseid soovitusi, mida stiiliraamatusse lisada.

4. juunil kaitsesid magistrیتöö Kairi Tamur ja Mare Kitsnik.

Kairi Tamuri magistrیتöö kandis pealkirja „Pausid etteloetud ilukirjandustekstis” (juhendaja Hille Pajupuu, retsensent Krista Kerge). Ulatuslikke lindistusi ning mõõtmisi nõudnud töö annab aluse parandada eestikeelse tekst–kõne–süntesaatori kõnekvaliteeti, et näiteks pimedatele etteloetud tekstid tunduksid loomulikud. Töös jõutakse järeldusele, et ilukirjanduse (ette)lugemisel tehtud pause ei saa reeglendada ja süntesaatori juures tuleks lähtuda ajakirjandustekstist.

Mare Kitsnik kaitses magistrیتöö „Õppijakeele uurimise ja arendamise võimalusi eesti vahekeele korpuse põhjal (eituse väljendamise näitel)” (juhendaja Pille Eslon, retsensent Anna Verschik). Korpuse materjalide najal on problemaatilistest valdkondadest välja valitud eesti keele eituse grammatilised ja semantilised aspektid, mis nõuavad rohkem tähelepanu keeleõpikutes ja abivahendites. Eituse eri liike on esile toodud reeglite või vormikirjelduste kaudu, millele on lisatud korpuse põhjal leitud vigade liigid, kõrvutavad näited ning statistika.

5. juunil kaitses Merilin Konnapere magistrیتöö „Selge ja eesmärgipärase teksti kirjutamine. Teooria ja harjutustiku näitvara” (juhendaja Krista Kerge, retsensent Heidi Meier). Töös on tänuväärsest palju käsitletud mõtet ähmas-tavate eksimuste vältimisvõimalusi, vigade parandamise metoodikat ning pööratud tähelepanu harjutuste analüüsile.

Kommunikatsiooni erialal kaitsesid 15. jaanuaril magistrیتöö Elena Rjabina, Liisi Ree, Marek Miil, Evelin Verner ja Maia Burlaka.

Elena Rjabina on magistrیتöös

„Udmurdi vestluskäitumise põhijooni dialoogi ajalise ülesehituse põhjal” (juhendaja Hille Pajupuu, oponent Krista Kerge) paigutanud udmurdi keele tugeva kontekstiga kultuuri hulka. Ei saa aga väita, et udmurdi kultuur on tugeva–nõrga kultuuri kontinuumis kontekstuaalsem kui soome kultuur.

Liisi Ree magistrیتööst „Euroopa Liidu ja Venemaa temaatika kajastamine ajalehtedes Eesti Päevaleht ja Postimees” (juhendaja Inka Salovaara-Moring, oponent Katrin Aava) selgus, et Euroopa Liidu temaatikat on kajastatud nii Eesti Päevalehes kui ka Postimehes rohkem kui Venemaa temaatikat. Venemaa uudised raamistati selgepiirilisemalt positiivseteks ning negatiivseteks kui Euroopa Liitu kajastavad uudised.

Marek Miil tõestas oma magistrیتöö „Vaenlase pildi loomine 20. sajandi I poole eesti ajakirjanduse näitel” (juhendaja K. Aava, oponent H. Meier), et eelmise sajandi vaadeldaval perioodil konstrueeriti sõjaaegses eestikeelses trükiajakirjanduses vaenlase kuju samalaadse mudeli põhjal.

Evelin Verner magistrیتööst „Organisatsioonikultuur Hansapangas” (juhendaja Harry Roots, oponent Kristel Kaljund) selgus, et Hansapangas domineerivad neljast erinevast organisatsioonikultuuri tüübist ülesande- ehk tulemuskeskne ning rollikeskne kultuur.

Maia Burlaka magistrیتöö „Vene õppekeele koolide osalise eestikeelsele aineõppele ülemineku kommunikatsioonistrateegia” (juhendaja Martin Ehala, oponent A. Zabrodskaia) analüüs näitas, et ülemineku eestvedajate kommunikatsioon on olnud liiga üldine ega ole vastanud täiel määral sihtgruppide infovajadustele.

28. mail kaitsesid magistrیتöö Maimo-Lii Paloveer, Öne Mets, Ivika Aman, Kadri Paas ja Liis Roodla.

Maimo-Lii Paloveere magistrیتööst „Liitsõnade moodustamine ja kasuta-

mine Andrei Hvostovi ja Mihkel Kärmasse artiklites (Eesti Ekspress 2002–2005)” (juhendaja Pille Eslon, oponent K. Aava) selgus, et pooled A. Hvostovi ning M. Kärmasse moodustatud liitsõnadest on genitiivse esikomponendiga ning teisel kohal on nominatiivse esikomponendiga liitsõnad.

Õnne Mets kaitses magistritöö teemal „Euroopa Liidu teabevõrgustiku ajakohastamine” (juhendaja I. Salovaara-Moring, oponent Triin Kallas). Eesti EL-i teabevõrgustik sarnaneb rahvahääletusele eelnenud võrgustikuga. Autor esitas teabevõrgustiku ajakohastamiseks ka 46 soovitud.

Ivika Amani magistritöö „Organisatsiooni sisemine imago AS Kuldne Börs näitel” (juhendaja Aune Past, oponent M. Ehala) eesmärgiks oli sõnastada organisatsiooni sisemine imago, tuua välja selle seos juhtimise tunnetamisega ning kaardistada sisemise imago tugevad ning nõrgad küljed.

Kadri Paas kaitses magistritöö teemal „Copterline'i helikopteri katastroof: avaliku arvamuse kujundamine kriisikommunikatsiooni abil” (juhendaja Kaja Tampere, oponent Ott Laido). Autor jõudis järeldusele, et kui augusti lõpuni kestnud professionaalne suhtekorralduskampaania oli igati õnnestunud, siis hilisem järelkommunikatsioon puudus täielikult.

Liis Roodla tegi magistritöös „Elukestva õppe representatsioon Eesti meedias” (juhendaja K. Aava, oponent H. Meier) meediatekstide diskursuseanalüüsi selgitamiseks, millised erinevad diskursused võistlesid elukestva õppe ideoloogia tutvustamisel.

Kirjanduse erialal kaitsesid 4. juunil magistritöö Artjom Tepljuk ja Elle-Mari Talivee.

Artjom Tepljuki magistritöö „Aisopose keel Arvo Valtoni novellide näitel” (juhendaja Toomas Liiv, oponent Elo Lindsalu) käsitleb tsensuuri mõju ENSV kirjandusele. Autor kasutab

Aisopose keele mõistet n-ö salakirja tähistamiseks, süsteemina, mis hõlmab erinevaid tinglikke vorme: mudel, mudelkirjandus, vihjelisus, vihjekeel, tinglikkus, grotesk, allegooria, hüperbool, mõistukõne. Aisopose keelt kasutasid tsensuuri surve tõttu kriitika, publitsistika ja ilukirjandus. Artjom Tepljuk uurib Aisopose keele avaldumist Arvo Valtoni novellides „Salmonella”, „Ohtlik leiutis” ja „Õukondlik mäng”. Kõiki novelle on mainitud ENSV Glavliti dokumentides. Võrreldud on novelli „Salmonella” originaalkäsikirja tsensuuri kärbitud tekstiga. Magistritöö lisadena on esitatud mitmed arhiividest leitud huvipakkuvad dokumendid, mida pole seni avaldatud.

Elle-Mari Talivee magistritöö „Linn Karl Ristikivi romaanis „Õige mehe koda” ja teistes Tallinna-triloogia romaanides” (juhendaja Ave Tarrend, oponent Õnne Kepp) on mõtteliseks jätkuks autori 2005. aasta kevadel valminud bakalaureusetööle, mis käsitles linna kujundit Günter Grassi romaanis „Plekktrum”. Romaani „Õige mehe koda” on vaadeldud kirjandusloos ruumiromaanina. Magistritöö analüüsib selle väite paikapidavust ja uurib romaani ruumi ning aega, kõrvutades seda teiste Ristikivi selle aja teostega (Tallinna-triloogia). Töös on kasutatud Juri Lotmani ja Mihhail Bahtini ruumi- ja aegruumikäsitusi ning interdistsiplinaarselt linnageograafia ning arhitektuuri vallast pärinevaid mõisteid. Uudne on autori käsitus, et romaanis „Õige mehe koda” on olemas juba „modernistlikku elutunnet” ja paradigma vahetumisele viitavaid jooni. Ehkki romaan ei ole veel modernistlik tekst nagu „Hingede öö”, erineb see märgatavalt triloogia esimesest romaanist „Tuli ja raud”.

KATRIN AAVA,
JÜRI VIKBERG,
JAANUS VAIKSOO

LÜHIKROONIKA

- 23. aprillil valis Eesti Teaduste Akadeemia üldkogu oma aastakoosolekul akadeemia uued välisliikmed, teiste seas ka Ilse Lehist. I. Lehiste põhitöökohaks oli 1963. aastast alates Ohio osariigi ülikool Columbuses, kus ta 1965. aastal valiti lingvistikaprofessoriks. Tema põhiliseks uurimisvaldkonnaks on akustiline foneetika.

- 9. mail toimus kirjandusfestivali Prima Vista raames Tartu Kirjanduse Majas kõnekoosolek „Mõistmise kunst: tõlgetest ja tõlkimisest”. Ettekanega Umberto Eco loomingut tõlkimisest esines festivali aukülaline Elena Kostjukovitch. Oma tõlkimiskogemustest kõnelesid nimekad eesti tõlkijad Krista Kaer, Anu Saluäär, Kalle Kasemaa ja Kersti Unt.

- 12. mail kaitses Janika Oras Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias filosoofiadoktori kraadi muusikateaduse alal. Tema väitekirja kandis pealkirja „Viie 20. sajandi naise regilaulumaailm. Arhiivitekstid, kogemused ja mälestused”. Töö juhendajad olid Urve Lippus (EMTA) ja Kristin Kuutma (TÜ), opponent Tiina Ann Kirss (TÜ).

- 13.–14. maini toimus Tartu Ülikooli raamatukogus seminar „Soome ja Eesti mitmekeelses Euroopas – võimalused ja väljakutsed”, kus vaeti väikekeelte püsimajäämise võimalusi paljumeelses ja -kultuurilises Euroopas. See oli osa Turu Ülikooli täienduskeskuse projektist „Sunrise”, mille eesmärk on pöörata tähelepanu Euroopa Liidus kõneldavatele keeltele, et kindlustada väikeste keelte osatähtsus ka tulevikus. Euroopa Komisjoni kirjaliku tõlke peadirektoraadi peadirektor Karl-Johan Lönnroth kõneles teemal „Mitmekeelsus Euroopas, kas kallid utoopia või elujõuline praktika?”. Seminari teisel päeval toimunud töötubades tegeldi keeletehnoloogia, tõlkimise väljakutsete ning keele ja kodaniku rollidega Euroopa Liidu kontekstis.

- 16. mail peeti Eesti Kirjandusmuuseumis identiteediseminar, mille eesmärgiks oli kokku viia erinevate teadusalade uurijaid, kelle huvi puudutab identiteedi erinevaid aspekte. Esinesid Martin Ehala („Keelest (ja kultuurist) ja identiteedist”), Kadri Koreinik („Kohamurded ja -identiteedid Eestis”), Anu Korb („Siberi eestlaste identiteedimäärangutest”), Tiina Ann Kirss („(id)eNti-teedid, kirjandused ja tondid”), Raivo Vetik („Identiteedist politoloogias”). Psühholoogia ja sotsioloogia ettekangete plokis kõnelesid Aune Valk, Triinu Ojamaa ja Veronika Kalmus.

- 17. mail viidi Kirjandusmuuseumis läbi eluloo päev, mis lõpetas pidulikult järjekordse eluloo võistluse „Minu elulugu, minu suguvõsa ja eelnevate põlvkondade lood”. Ürituse avas elulugude kogumise patroon Eesti Vabariigi president Toomas Hendrik Ilves. Eesti Vabariigi 90. aastapäevale pühendatud eluloo võistluse pealkiri kutsus mälestuste kirjutajaid mõtlema oma eluloole avaramas perspektiivis Eesti ajaloo järjepidevuse, perekondade ja suguvõsade ajaloo kaudu. Esitlesid akadeemik Raimund Hagelbergi, Eesti praeguse rahandussüsteemi ühe alusepanija ja rahandusjuhtide õpetaja elulooraamatut „Elust ja endast”. Lõpuks vaadati Rao Heidmetsa animafilmi „Elulood”.

- 20. mail kõneles Aimar Ventsel Eesti Rahvaluule Seltsi teisipäevaseminaril oma hiljutistest välitöödest Jakutias.

- 21. mail toimunud Eesti Keele Instituudi seminaril esines Margit Langemets teemal „Funktsionaalsest teooriast leksikograafias ehk millest koosneb sõnaraamat”.

- 22.–23. mail korraldasid Eesti Kirjandusmuuseumi folkloristika osakond, Tartu Tähetorni astronoomiaring ja Eesti Folkloori Instituut Tartu Tähetornis rahvusvahelise interdistsipli-

naarse konverentsi „Eesti taevas II. Aeg ja ruum”, kus räägiti nii astronoomiast, rahvaastronoomiast kui ka taevanähtuste peegeldumisest erinevate rahvaste kultuuris ja pärimuses. Kokku olid tulnud Eesti, Soome, Venemaa ja Bulgaaria astronoomid, teaduse populariseerijad, psühholoogid ning mütoloogia ja rahvaluule uurijad. Erisektsiooni teema oli Euroopa puukalendrid: Eesti ja Skandinaavia ruunikalendrid ehk sirvilauad, ortodoksse ala puusauad-kalendrid oma märkidega ja nende vasted Bulgaarias. Konverentsi raames avati Eesti Rahva Muuseumi kogudest pärit sirvilaudade ja ajamõõtmisvahendite näitus.

- 22.–24. mail korraldas TLÜ Keskaja Keskus koostöös Põhjamaade Keskajauuringute Tippkeskusega (Nordic Centre for Medieval Studies) esimese rahvusvahelise Henriku Liivimaa kroonikale pühendatud konverentsi „Henriku Liivimaa kroonika. Keskaegsed ristsõjad ja kroonikakirjutamine Läänemere piiril”. Üritusel osalesid praegusaja tuntuimad Henriku kroonikaga tegelevad ajaloolased, arheoloogid ja kirjanusteadlased Skandinaaviast, Inglismaalt, Itaaliast, Lätist ja Eestist. Eesti teadlastest esinesid Tiina Kala (Tallinna Linnaarhiiv), Jaan Undusk (UTKK), Jüri Kivimäe (Toronto Ülikool), Valter Lang (TÜ), Heiki Valk (TÜ), Enn Tarvel (Stockholmi Ülikool), Marek Tamm (TLÜ), Anti Selart (TÜ) ja Linda Kaljundi (TLÜ).

- 29. mail pidas Eesti Kirjandusmuuseumi saalis oma aastakoosoleku Akadeemiline Rahvaluule Selts. Kavas oli Andreas Kalkuni ettekanne „Seto laul vs. kirikulaul. Konfliktid ja kompromissid”, seltsi juhatuse ja revisjonikomisjoni aruannete kinnitamine ning juhatuse valimine.

- 30. mail toimus Tartus Eesti Akadeemilise Usundiloo Seltsi aastakonverents, mille teemadering oli küllalt lai. Esinesid Ringo Ringvee („Religioon

muutuvas Euroopas”), Tiina Sepp („Camino de Santiago sündroom – palverändurite vaimne tervis nende endi ja teiste pilgu läbi”), Art Leete („Kes on ususpetsialist komi külas? Ust-Kulomi õigeusu kiriku preestri ja külaelanike arvamuste tõlgendus”), Madis Arukask („Pühkimise mütologeemi tõlgenduslikkusest erinevates folkloorižanrides ja kultuurikontekstides”), Vladimir Sazonov („Vana- ja Kesk-Assüüria valitsejate tiitlid kuni Tukulti-Ninurta I valitsemiseni (ajavahemik ca 2000–1200 eKr)”), Amar Annus („Tsikuraat ja veeuputuse laev Lähis-Ida kosmiliste sümbolitega”), Enn Ernits („Dracula vanavene kirjasõnas ja tegelikkuses”), Ülo Valk („Milleks on vaja libaloomi? Mayongi küla nõiduseusk ja Assami tantrism”) ja Linnart Mäll: („Budismi taassünnist Burjaatias ja Indias”). Konverentsi korraldajad olid peale Eesti Akadeemilise Usundiloo Seltsi ka TÜ eesti ja võrdleva rahvaluule osakond ja TÜ etnoloogia osakond.

- 30. mail toimus Kirjandusmuuseumi folkloristide seminar, kus seekord pidas ettekande Anastassia Zabrodskaia, kes kõneles sotsiolingvistikast.

- 30. mail möödus 100 aastat pärast, mil Tallinna ja Tartu keelemehed pidasid Tapal esimese eesti kirjakeele konverentsi. Just Tapal sõlmiti keele- rahu ja jõuti kokkuleppele eesti kirjakeele ühtlustamise vajaduses (s.o tõrjuti kõrvale lõunaeesti kirrjakeel). Tapa vallavalitsus korraldas koostöös Tapa Linnaraamatukogu ja kirjandusklubiga konverentsi „Keel kasvab minust enesest”. Konverentsi esimesel poolal olid keeleteaduse alased ettekanded: kõnelesid Urmas Sutrop, Ilmar Tomusk, Jüri Valge, Maia Rõigas ja Peeter Päll. Teine pool oli kirjanduse päralt ja seal astusid üles Karl Martin Sinijärv, Jan Kaus ja fs. Lõpuks autasustati Tapa valla koolide parimaid kirjandikirjutajaid.